

Mehmed Sadık Rifat Paşa'nın Viyana Elçiliği ve İtalya Misyonu (1837–1839)

Ahmet Dönmez*

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar,
Doç. Dr., Necmettin Erbakan
Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî
Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü
Konya/TÜRKİYE
ahmett76@yahoo.com
[ORCID: 0000-0003-4836-9774](https://orcid.org/0000-0003-4836-9774)

Geliş: 05 Ekim 2023
Kabul: 30 Aralık 2023
Yayın: 10 Şubat 2024

Bu çalışma ön inceleme sürecinde
ve yayımlanmadan önce
iThenticate ile taranmıştır.

ÖZ

Bu çalışmada, Tanzimat döneminin önde gelen devlet adamı ve diplomatlarından Mehmed Sadık Rifat Paşa'nın Viyana elçiliği ve İtalya seyahati Osmanlı ve İngiliz arşiv belgelerine göre analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Sadık Rifat Paşa, Ahmed Fethi Paşa'nın yerine 1837 yılı sonunda Viyana elçisi olarak tayin edilmiştir. Avusturya İmparatoru I. Ferdinand'ın Venedik ve Milano'da gerçekleşen Lombardiya-Venedik kralı olarak taç giyme törenlerine katılmıştır. Elçiliği sırasında Prens Klemens von Metternich ve Viyana'daki diğer diplomatlarla, özellikle Mısır meselesiyle ilgili, sık sık görüşmeler yapmıştır. Ayrıca Londra Elçisi Mustafa Reşid Paşa'yla yüz yüze görüşmeler ve yazışmalar yoluyla Osmanlı Devleti'nin siyasi, askerî problemleri ve reform konularında istişare imkânı bulmuştur. Tanzimat Fermanı'nın hazırlık sürecinin devam ettiği bir tarihte gerçekleştirdiği bu irtibatlar ve Avrupa'daki deneyimleri, onun tecrübelerini arttırdığı gibi Osmanlı'daki reform sorunu üzerinde düşüncelerinin olgunlaşmasına da yardım etmiştir. Sadık Rifat Paşa, elçilik görevini başarıyla yerine getirmiştir. Avusturya yetkililerinin onunla ilgili olumlu ifadeleri, elçilik görevini sürdürürken kendisine hariciye müsteşarlığı rütbesi verilmesi ve tüm elçiler geri çağrılmışken görevine bir süre daha devam etmesinin istenmesi bunun bir göstergesidir.

Anahtar Kelimeler: Sadık Rifat Paşa, Osmanlı Elçilikleri, Prens Metternich, Mustafa Reşid Paşa, Tanzimat

Mehmed Sadik Rifat Pasha's Vienna Embassy and His Mission to Italy (1837–1839)

Research Article

* Responsible Author,
Assoc. Prof. Dr., Necmettin
Erbakan University, Faculty of
Humanities and Social Sciences,
Department of History,
Konya, TURKIYE
ahmett76@yahoo.com
[ORCID: 0000-0003-4836-9774](https://orcid.org/0000-0003-4836-9774)

Received: 05 October 2023
Accepted: 30 December 2023
Published: 10 February 2024

This paper was checked for
plagiarism using iThenticate
during the preview process and
before publication.

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution
4.0 (CC BY-NC 4.0)
International License

ABSTRACT

In this paper, the Vienna embassy of Mehmed Sadık Rifat Pasha, a prominent statesman and diplomat of the Tanzimat period, and his trip to Italy are analyzed and evaluated according to Ottoman and British archive documents. He was appointed to replace the Vienna Ambassador Ahmed Fethi Pasha at the end of 1837. He travelled to Milano and Venice to witness the crowning of Austrian Emperor Ferdinand I as king of Lombardy-Venetia. During his embassy, he frequently met with diplomats such as Prince Klemens von Metternich, especially regarding the Egyptian question. Furthermore, he was able to discuss the military, political, and reform issues of the Ottoman Empire face-to-face and through correspondence with the London Ambassador Mustafa Reshid Pasha. During the preparation process for the Tanzimat Edict, his contacts and experiences in Europe increased his career experience and his awareness of the reform problem in the Ottoman Empire. The ambassadorial duties of Sadık Rifat Pasha were successfully completed. Indications of this can be found in the positive statements made by Austrian officials, the fact that he was appointed undersecretary of foreign affairs while he continued his duties and the fact that he was asked to continue his duties for a while all ambassadors were recalled.

Keywords: Sadık Rifat Pasha, Ottoman Embassies, Prince Metternich, Mustafa Reshid Pasha, Tanzimat

Funding: The author has reported that this study received no financial support.

Conflicts of interest: The author declares that there are no potential conflicts of interest.

Peer Review: External, double-blind

Finansman: Herhangi fon veya maddi destek kullanılmamıştır.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Bağımsız, çift-kör hakemlik.

Atıf - Cite: Dönmez, A. Mehmed Sadık Rifat Paşa'nın Viyana Elçiliği ve İtalya Misyonu (1837–1839). *History Studies* 16, no. 1 (2024): 93-109.

Giriş

Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyılın sonuna kadar daimî elçilik sistemini benimsemedi. Uzun bir süre Doğu ve Batı ülkelerine geçici elçiler göndermekle yetindi. III. Selim, 1789 yılında tahta geçtiğinde 1787-1792 Osmanlı-Rus-Avusturya Savaşı devam ediyordu. Bu koşullarda devlet sisteminde radikal bir değişim gerçekleşmediği takdirde çöküş kaçınılmazdı. Avrupa devletleri, Osmanlı Devleti için bir yandan en büyük tehditken diğer yandan bu tehdide karşı korunmanın ve Osmanlı'yı kurtarmanın bir kaynağı konumundaydı. III. Selim, şehzadeliklerinden itibaren hazırlığına başladığı reform sürecini savaş biter bitmez uygulamaya koydu. Bu sürecin önemli bir parçası, dış politika ve diplomasi alanında gerçekleştirildi. Dış politika anlayışı ve diplomasi teşkilatı Avrupa'ya uygun olarak değiştirilmeye başlandı. Bu kapsamda ilk daimî Osmanlı elçisinin 1793 yılında Londra'ya gönderilmesiyle başlayan daimî elçiliklerin tesisi süreci, 1821 yılında Avrupa başkentlerindeki maslahatgüzarların görevden alınmasıyla sona erdi.

II. Mahmud, 1808 yılında tahta geçtikten sonra neredeyse tüm enerjisini merkezi gücü yeniden elde etmek için harcadı. Bu amaçla ayan, asi paşalar ve yeniçerilerle mücadele etti. Bu sırada maddi problemler doruğa ulaştı. 1830 yılına gelindiğinde daimî elçiliklerin yeniden tesisinin gerekliliği konusu Babıâli'de değerlendirildi. Ancak padişah, bu işe girişmeden öncelikle Avrupa'daki ihtilalin sonuçlarını görmek istiyordu. Ayrıca mali açıdan zor günler yaşayan Osmanlı için elçiliklere harcanacak paranın finansmanı önemli bir problemdi. Bununla birlikte 1831 yılı sonunda Kavalalı Mehmed Ali Paşa isyanının başlamasıyla Osmanlı Devleti Avrupa'nın desteğine her zamankinden daha çok ihtiyaç duyar hale geldi. Bu şartlar altında II. Mahmud, Yanko Mavroyani'nin, masrafları Takvim-i Vekâyi gelirlerinden karşılanmak üzere, Viyana'ya maslahatgüzar olarak gönderilmesi yönündeki Babıâli'nin teklifini kabul etti. Bu atama, daimî elçiliklerin yeniden tesisi sürecine bir başlangıç olarak gerçekleştirildi. İki yıl sonra Londra'ya ve Paris'e geçici nitelikte elçiler tayin edildi. II. Mahmud, elçiliklerin statüsü konusunda henüz tam karar vermiş değildi; elini serbest bırakmak istiyor ve gerektiğinde elçileri geri çekebilmek istiyordu. 1837 yılında Viyana Elçisi Ahmed Fethi Paşa, başka bir görevde kullanılmak üzere İstanbul'a geri çağrıldı. Bunun üzerine Viyana'ya yeni bir elçi tayini gerekti.¹

Bu sırada İstanbul'da muhafazakâr-yenilikçi devlet adamları arasında bir güç savaşı yaşanıyor. Mülkiye Nazırı Mehmed Pertev Paşa ve Hariciye Nazırı Mehmed Akif Paşa arasındaki mücadele öyle bir yere vardı ki birincisinin önce sürgün edilmesi ve ardından öldürülmesiyle sonuçlandı. Bu olaydan sonra Pertev Paşa'nın himayesinde Babıâli'de çeşitli makamlara atanmış Mustafa Reşid Paşa, Sadık Rıfat Paşa² gibi kişilerin akıbeti merak konusu haline geldi. Bu şartlarda bir süre önce Londra elçiliğinden hariciye nazırlığına tayin edilmiş ve 18 Kasım'da göreve başlamış olan Mustafa Reşid Paşa, yenilik taraftarı devlet adamlarının liderliğini sürdürmek için en uygun kişiydi. Mehmed Akif Paşa ilk etapta Mustafa Reşid Paşa ve ona destek veren Ahmed Fethi Paşa'yı Paris ve Londra elçiliklerine tayin ettirdi. Böylece onları İstanbul'dan uzaklaştıracaktı. Ancak çok geçmeden Mustafa Reşid Paşa'nın İngilizlerle bağlantısına ihtiyaç duyan II. Mahmud bu kararı iptal etti. Bu sırada Mustafa Reşid Paşa'nın üzerinde durduğu önemli bir konu Avrupa'daki Osmanlı elçiliklerinin statüsündeki belirsizliğin

¹ Ahmet Dönmez, "Karşılıklı Diplomasiye Geçiş Sürecinde Osmanlı Daimî Elçiliklerinin Avrupa'da Yeniden Tesisi (1832–1841)," *Fahir Armaoğlu Armağanı*, ed. Ersin Embel, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2008), 153 vd.; Musa Kılıç, "Osmanlı Devleti Hizmetinde Bir Rum Diplomatinin Portresi: Viyana Maslahatgüzarı Yanko Mavroyani (Jean Mavroyeni)," *Tanzimattan Günümüze Olaylar ve kişiler Ekseninde Türk Hariciyesi*, ed. İrşad Sami Yuca-Hidayet Kara, (İstanbul: Kitabevi Yayınevi, 2019), 177; Halûk Y. Şehsuvaroğlu, "Fethi Ahmed Paşa," *İstanbul Ansiklopedisi X*, yay. haz. Reşad Ekrem Koçu, İstanbul: 1971, 5709.

² Sadık Rıfat Paşa, paşalık unvanını hariciye nazırlığına atandığı sırada (30 Mart 1841) almıştır. Ali Akyıldız, "Sâdik Rıfat Paşa," *TDVİA 35*, (İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 2008), 400.

ortadan kaldırılarak daimî elçilik olduklarının açıkça ilan edilmesiydi. Avusturya ve Prusya'ya atanan yeni elçilerle ilgili Takvim-i Vekayi haberinde, Viyana ve Berlin'e tayin edilen elçilerle birlikte Londra ve Paris'teki mevcut Osmanlı elçilerinin de ikamet elçisi oldukları ilk defa açıkça ifade edildi. Böylece elçiliklerin statüsündeki belirsizlikle ilgili problemin çözümünde önemli bir adım atıldı.³

Bu makalede, Sadık Rıfat Paşa'nın 1837 yılı sonunda Viyana elçiliğine tayini, elçilik görevine başlaması ve faaliyetleri Osmanlı ve İngiliz arşiv belgeleri, gazeteler ve konuyla ilgili diğer kaynaklar kullanılarak açıklanacaktır. Ayrıca Avusturya İmparatoru I. Ferdinand'ın Lombardiya-Venedik kralı olarak taç giyme törenlerine katılması sebebiyle Sadık Rıfat Paşa'nın gerçekleştirdiği İtalya seyahati ve bu seyahatin onun kariyeri açısından önemi ayrıntılı olarak ortaya koyulacaktır. Bu çerçevede Sadık Rıfat Paşa'nın reform düşüncelerinin ortaya çıkışı ve gelişiminde elçilik sürecinin etkisi sorgulanacaktır.

1. Viyana Elçiliğine Atanması ve Göreve Başlaması

Mehmed Sadık Rıfat Paşa (1807–1857), İstanbul'da 28 Ekim 1807'de doğdu. Babası varlıklı bir kişi olan Masarîfât Nazırı Hacı Ali Bey'di. Eğitimine Enderun Mektebi'nde başladı. 1821 yılında hazine odasında işe başladı. Ardından Babîâlî'ye geçerek sadaret mektubi kalemünde görev aldı. 1824 yılında hacedanlığa yükseldi. Dört yıl sonra amedi odasına girdi ve kısa sürede hulafalık rütbesi kazandı. II. Mahmud'un Edirne ve Gelibolu seyahatinde yer aldı. Burada padişahın iltifatını kazandı ve kendisine rabia nişanı verildi. Daha sonra Yunanistan'ın sınır düzenlemeleriyle ilgili görüşmelerde ve Mehmed Pertev Paşa'nın yanında elçilerle yapılan toplantılarda zabıt kâtibî olarak yer almaya başladı. Pertev Paşa, gizli konularda aracı olarak onu kullanıyordu. Böylece Sadık Rıfat Paşa genç yaşta devletin birçok gizli işine vakıf biri oldu. Bundan sonra Pertev Paşa'nın himayesinde⁴ Babîâlî kalemlerinde yükselenler arasına girdi. 1833'te küçük evkaf muhasebeciliğine getirildi. Mustafa Reşid Paşa 1835 yılında⁵ ikinci kez Paris elçisi tayin edildiği sırada amedi-i divan-ı hümayun vekâletine getirildi. Hariciye Nezareti'nin kurulması ardından oluşturulan hariciye müsteşarlığına Mustafa Reşid Paşa atandı. Sadık Rıfat Paşa ise asaleten amedi-i divan-ı hümayunluğa getirildi. Kısa süre sonra hamisi Pertev Paşa'nın önce görevden alınması ve ardından öldürülmesiyle Sadık Rıfat Paşa'nın da Babîâlî'deki konumu tehlikeye düştü.⁶

³ *Takvim-i Vekayi*, no. 157, 03 Aralık 1837; Ahmet Dönmez, *Osmanlı Modernleşmesinde İngiliz Etkisi: Diplomasi ve Reform (1833–1841)*, (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2014), 216-219; Dönmez, “Karşılıklı Diplomasiye Geçiş,” 173-176.

⁴ Ali Rıza-Mehmed Galib, Sadık Rıfat Paşa'nın Mehmed Akif Paşa'nın yetiştirmesi olduğunu, bu yüzden Mustafa Reşid Paşa ile fikrî olarak ters düştüğünü iddia etmektedir. Ali Rıza- Mehmed Galib, *Geçen Asırda Devlet Adamlarımız I: 13. Asrı Hicride Osmanlı* Ricâlî, haz. Fahri Çetin Derin, (İstanbul: Tercüman Yayınları, 1977), 26-27. Türkgeldi ve Findley ise Mehmed Pertev Paşa ve damadı Vassaf Efendi ile yakınlığı sayesinde Babîâlî'de yükseldiğini bildirmektedir. Ali Fuad Türkgeldi, *Maruf Simalar*, haz. Selçuk Akşin Somel-Mehmet Kalpaklı, (Ankara: TTK Yayınları, 2013), 171; Carter V. Findley, *Osmanlı Devletinde Bürokratik Reform*, çev. Latif Boyacı-İzzet Akyol, (İstanbul: İz Yayınları, 2011), 112; Carter V. Findley, *Kalemlieden Mülkiyete: Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi*, çev. Gül Çağalı Güven, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları 2011), 75.

⁵ Mustafa Reşid Paşa, 1835 yılında Paris'ten İstanbul'a dönmüştür. Babîâlî'de yapılan görüşmeler sonucunda bu kez büyükelçi unvanıyla tekrar Paris'e gönderilmesine karar verilmiştir. Sadrazam bu konuyla ilgili telhisinde Mustafa Reşid Paşa'nın Paris'e gönderildiği sırada üzerindeki amedcilik görevini bırakmadığını, Sadık Rıfat Paşa'nın vekil olarak onun yerine bu görevi yürüttüğünü; ancak bunun Avrupa temayüllerine uygun bir durum olmadığını belirtmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Hatt-ı Hümayun (HAT), no. 37603, 1835. II. Mahmud, Topkapı Sarayı'nda Mustafa Reşid Paşa'ya ve Sadık Rıfat Paşa'ya rütbelerini yükselten nişanlar vererek yeni gözdelerini ödüllendirmiştir. Ahmet Lütfi Efendi, *Vak'anüvis Ahmet Lütfi Efendi Tarihi V*, yeni yazıya aktaran. Yücel Demirel, (İstanbul: YKY, 1999), 857.

⁶ Abdurrahman Şeref, *Tarih Söyleşileri (Müsahebe-i Tarihiye)*, sad. Mübeccel Nami Duru, (İstanbul: Sucuoğlu Matbaası, 1980), 94-95; Mehmed Zeki Pakalın, *Tanzimat Maliye Nazırları I*, (İstanbul: Kanaat Kitabevi Yayınları, 1939), 96; Sinan Kunalalp, “Mehmed Sadık Rıfat Paşa,” *Yaşamları ve Yapılarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi II*, yay. yönt. Ekrem Çakıroğlu, (İstanbul: YKY, 1999), 182; Akyıldız, “Sâdik Rıfat Paşa,” 400; İbrahim Alaaddin

Bu sırada Viyana Elçisi Ahmed Fethi Paşa, bir süreliğine İstanbul'a dönmek için Mayıs 1837'de padişah'tan izin istedi. Aynı günlerde Rusya'daki Hocabey (Odessa) civarında büyük bir askerî talim gerçekleşecekti. Talime Osmanlı temsilcisi olarak Ahmed Fethi Paşa'nın katılması uygun görüldü. Ancak Osmanlı elçisi talimlerden sonra İstanbul'a gidecek ve burada elçilik görevine devam edip etmeyeceğine karar verilecekti. Bu konudaki emri alan Ahmed Fethi Paşa, Tercüman Hoca Zenob ve serkâtibi ile birlikte 7 Ağustos'ta Viyana'dan Hocabey'e gitmek üzere ayrıldı. Hocabey'deki askerî talimlere katıldıktan sonra kendisine emredildiği gibi İstanbul'a döndü. II. Mahmud, onu Aydın valisi olarak görevlendirmeye karar verdi. Viyana'ya onun yerine gönderilecek elçinin seçimi konusunda Ahmed Fethi Paşa'nın görüşleri de alındı. Dâhiliye Nazırı Mehmed Akif Paşa, Pertev Paşa'nın öldürülmesini sağladıktan sonra aleyhine yazılan yazıları onun kaleminden çıktığını tespit ettiği Amedci Sadık Rıfat Paşa'yı İstanbul'dan uzaklaştırmak amacıyla onun Viyana elçiliğine (Ekim 1837) atanmasını sağladı. Sadık Rıfat Paşa'ya önce orta elçilik verilmişken, görevi bırakan Osmanlı elçisi büyükelçilik rütbesine sahip olduğu için, ona da büyükelçi rütbesi verilmesine karar verildi. Viyana elçiliğine Sadık Rıfat Paşa tayin edildikten sonra, Prusya'ya da bir elçi tayini uygun görüldü. Mehmed Kamil Paşa'nın büyükelçilik unvanıyla Berlin'e gönderilmesi (Aralık 1837) kararlaştırıldı.⁷ Sadık Rıfat Paşa'nın elçilik talimatnamesinde “*bir müddetten beri Londra, Paris, Beç ve Berlin şehirlerinde taraf-ı Devlet-i Âliye'den vaz ve ikamesi kararlaştırılmış olan sefaret-i saltanat-ı seniye ile Avusturya Devleti nezdinde ikamet*” etmek için tayin edildiği belirtildi. Talimatnamede Avrupa'da politikanın sürekli değiştiği, Londra'nın politikanın merkezi olduğu, İngiltere ve Fransa'nın bazen Rusya ile çatışma noktasına geldiği belirtilerek Viyana'da neler yapılması gerektiği açıklandı.⁸

Mehmed Akif Paşa, Sadık Rıfat Paşa'yı Babîali'den uzaklaştırılmak için Viyana'ya elçi olarak gönderilmesini sağlamıştı. Ancak istemeden de olsa onun kariyerinin çok daha hızlı ilerlemesine hizmet etmiş olacaktı.⁹ Sadık Rıfat Paşa ve Mehmed Kamil Paşa yolculukla ilgili hazırlıklarını tamamladıktan sonra huzura kabul edildiler. İki gün sonra Osmanlı elçileri kara yoluyla görev yerlerine gitmek üzere İstanbul'dan ayrıldılar. Öncelikle Belgrat'a ulaştılar ve burada İngiltere ve Avusturya konsoloslarıyla bir araya geldiler. Ertesi gün Avusturya'daki Zemun karantinasına girdiler. Karantina'dan çıkınca Viyana'ya (7 Nisan) ulaştılar. Viyana Maslahatgüzarı Yanko Mavroyani onları karşıladı. İlk olarak Avusturya Baş Tercümanı Joseph von Hammer diploması temayülleri gereği hoş geldin merasimini gerçekleştirdi. Ancak o sırada Paskalya tatilinde bulunduğu için elçilerin resmi kabulleri gecikecekti. Buna rağmen Avusturya Şansölyesi Prens Klemens von Metternich Osmanlı elçileriyle konuşmak istediğini bildirdi. Metternich, görüşmede Sadık Rıfat Paşa'nın elçiliğe getirilmesinden duyduğu memnuniyeti ifade etti ve bir gün sonra onunla yeni bir toplantı daha yaptı. Paskalya bitiminde Avusturya'ya ait resmi arabalar gelerek Osmanlı elçilerini saraya götürdü. İmparator I. Ferdinand önce Sadık Rıfat Paşa'yı huzuruna kabul etti. Burada Osmanlı elçisi göreve başlamasıyla ilgili name-i hümayunu, sadrazamın mektubunu ve II. Mahmud'un resmi bulunan mücevher bir kutuyu imparatora takdim etti. Ardından Mehmed Kamil Paşa, Rahmi Efendi ve Tercüman Karabet

Gövsâ, “Sadık Rıfat Paşa,” *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*, (İstanbul: Yedigün Neşriyat, 1946), 138; Yaşar Semiz, “Sadık Rıfat Paşa (1807–1857) Hayatı ve Görüşleri,” *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi 1*, (1994): 135; Ahmet Lütfi Efendi, *Vak'anüvis Ahmet Lütfi Efendi Tarihi V*, yeni yazıya aktaran. Yücel Demirel, (İstanbul: YKY, 1999), 818; Türkgeldi, *Maruf Simalar*, 169; Ali Rıza-Mehmed Galib, *Geçen Asırda*, 26, 48-50.

⁷ The National Archives (TNA), Foreign Office (FO), 78/305, no. 224, Ponsonby'den Palmerston'a, 27 Eylül 1837; BOA, HAT, no. 47053. A, 12 Temmuz 1837; BOA, HAT, no. 34954. A, 10 Ağustos 1837; BOA, HAT, no. 34955; BOA, HAT, no. 46404; BOA, HAT, no. 47311; BOA, HAT, no. 51638. B; BOA, HAT, no. 40763, 1837; *Takvim-i Vekayi*, no. 155, 09 Ekim 1837; *Takvim-i Vekayi*, no. 156, 10 Kasım 1837; Ahmet Dönmez, “Karşılıklı Diplomasiye Geçiş Sürecinde Osmanlı Daimî Elçiliklerinin Avrupa'da Yeniden Tesisi (1832–1841),” (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi 2006), 81, 111–114; Gövsâ, “Sadık Rıfat Paşa,” 138; Semiz, “Sadık Rıfat Paşa,” 136; Şehsuvaroğlu, “Fethi Ahmed Paşa,” 5709; Türkgeldi, *Maruf Simalar*, 169-170.

⁸ BOA, Sadaret Amedi Kalemî Defteri (A.AMD), no. 87/24, 1837.

⁹ Şeref, *Tarih Söyleşileri*, 95.

huzura kabul edildi. Burada imparatoriçe ve krallık hanedanına mensup kişilerle mülakat ettiler. Mehmed Kamil Paşa'nın bir an önce görev yeri Berlin'e hareket etmesi gerekiyordu. Fakat Metternich, Mehmed Kamil Paşa için bir ziyafet düzenleyeceğini beyan etti. Ziyafete Sadık Rıfat Paşa, Mehmed Kamil Paşa ve Avrupa elçileri katıldı.¹⁰ Bu sırada Osmanlı elçilerine gösterilen iltifat ve protokolde uygulanan üst düzey kaideler, Avusturya'nın Osmanlı Devleti'ne verdiği önemin açık bir göstergesiydi.

Metternich, Avrupa diplomasisinin en önde gelen aktörlerinden biri olarak, görüşleri ve tavsiyeleriyle Sadık Rıfat Paşa ve diğer Osmanlı elçileri için adeta bir öğreticisi rehber niteliği taşıyordu. Aynı zamanda Osmanlı politikası lehine hareket etmesi için onun ikna edilmesi Osmanlı Devleti'nin çıkarları açısından büyük önem arz ediyordu. Sadık Rıfat Paşa bundan sonraki günlerde özellikle Metternich'le ilişkilerini giderek geliştirdi. Osmanlı elçisi, aralarındaki söz konusu samimiyet sebebiyle, Avusturya şansölyesiyle Osmanlı Devleti'nin siyasi ve askerî meseleleri ve reform konularında serbestçe görüşme imkânına sahip oldu.¹¹

2. İtalya Misyonu ve Mavroyani'nin Paris'e Gönderilmesi

Sadık Rıfat Paşa'nın göreve yeni başladığı günlerde gündemde, I. Ferdinand'ın Lombardiya-Venedik kralı olarak Venedik ve Milano'da gerçekleşecek taç giyme törenleri vardı. Viyana'daki bütün elçiler dolayısıyla Osmanlı elçisi de bu törene davetliydi. Sadık Rıfat Paşa için göreve başlar başlamaz böyle bir törene katılmak önemli bir deneyim olacaktı. Ancak önceden planlanmayan bu yolculuk için hem hazırlık yapılması hem de masraflar için gerekli paranın temin edilmesi gerekiyordu. Sadık Rıfat Paşa, Babıâli'den törene katılmak için izin talep ederek gerekli parayı istedi. Bu sırada Avrupa kralları taç törenlerinden önce Teblice'de olağanüstü bir toplantı gerçekleştirecekti. Prusya kralı, Avusturya ve Rus imparatorları Teblice'de bir araya geleceklerdi. Sadık Rıfat Paşa, toplantının sebebi bilinmese de burada önemli kararlar alınacağını tahmin ediyordu. Hazırlıklarını tamamlayan Sadık Rıfat Paşa, Tercüman Hoca Zenob ile Milona'ya doğru (2 Ağustos) yola çıktı. Linz, Salzburg, Münik, Innsbrück, Trento ve Verona üzerinden Milona'ya gittiler. Törenden önce balolar gerçekleştirildi. Burada elçiler imparatora takdim edildi. I. Ferdinand, Osmanlı elçisiyle bu sırada görüştü. Sadık Rıfat Paşa, Avrupa elçileriyle sohbet etti. Ardından taç töreni gerçekleşti. Bundan sonraki günlerde ziyafet ve balolar devam etti. Sadık Rıfat Paşa da bu ziyafetlere katılarak Avrupa elçileriyle samimiyetini artırma imkânı buldu.¹² O tarihte Avrupa'nın en önemli törenlerinden birine Osmanlı elçisinin katılıyor olması Osmanlı Devleti'nin prestiji açısından büyük bir öneme sahipti.

1838 yılının ilk yarısında İstanbul'da önemli gelişmeler olmuştu. Mustafa Reşid Paşa, hariciye nazırlığına başladıktan sonra II. Mahmud'u ikna ederek kısa sürede birçok reformu hayata geçirmişti. Hatta Mehmed Akif Paşa engel olmasa Tanzimat Fermanı'nı dahi ilan edilecekti. Ancak II. Mahmud'un asıl odaklandığı konu Mısır meselesiydi. İngiltere'yi Mısır valisine karşı birlikte hareket etmek için Balta Limanı Ticaret Anlaşması (1838) ile İngiliz tüccarlara önemli ayrıcalıklar vermeyi bile kabul etmişti. Mustafa Reşid Paşa İngiliz hükümetini Mısır valisine karşı bir ittifak anlaşmasına ikna etmek için Londra'ya elçi olarak

¹⁰ BOA, İrade Hariciye (İ. HR), no. 1; BOA, HAT, no. 46751. E, 18 Mart 1838; BOA, HAT, no. 46739; BOA, HAT, no. 37542, 09 Nisan 1838; BOA, HAT, no. 46729. B, 24 Nisan 1838; Dönmez, "Karşılıklı Diplomasiye," 114-115. Sadık Rıfat Paşa, Metternich ve Avusturya arşidükü için hazırlanan nişan ve hediyeleri de bu sırada takdim etmiştir. BOA, HAT, no. 47240, 1838.

¹¹ Şeref, *Tarih Söyleşileri*, 95.

¹² BOA, HAT, no. 46750. C, 24 Nisan 1838; BOA, HAT, no. 37509. A, 18 Temmuz 1838; BOA, HAT, no. 46760. M, 31 Temmuz 1838; BOA, HAT, no. 37523, 02 Ağustos 1838; BOA, HAT, no. 47261. B, 10 Eylül 1838; Dönmez, "Karşılıklı Diplomasiye," 122-123; Faik Reşit Unat, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameleri*, yay. haz. Bekir Sıtkı Baysal, (Ankara: TTK Yayınları, 1968), 215-216.

görevlendirildi. Mustafa Reşid Paşa Londra'ya kara yoluyla gideceği için Sadık Rıfat Paşa ile yolları Venedik'te kesişecekti.¹³

Milano'daki taç töreni ardından I. Ferdinand için Venedik'te de bir taç töreni gerçekleşecekti. Bu törene katılmak için Sadık Rıfat Paşa da Venedik'e gitti. Bu sırada Mustafa Reşid Paşa Roma üzerinden Venedik'e ulaştı. Burada Sadık Rıfat Paşa'yla bir araya geldiler. Mustafa Reşid Paşa'nın Londra'ya giderken buraya uğramasının asıl sebebi Metternich ile Mısır meselesi hakkında görüşme yapmaktı. Bu arada Osmanlı elçileri imparatorun verdiği ziyafete katıldılar. Bu sırada Metternich taç töreni hazırlıklarıyla meşguldü. Ancak Mustafa Reşid Paşa'nın talebi üzerine görüşmeyi kabul etti. Bu görüşmeye Sadık Rıfat Paşa da katıldı. Mustafa Reşid Paşa, Metternich'e Londra elçiliğine atanmasının sebebini ve görevini açıkladı. Burada özellikle Mısır meselesi hakkında konuştular. Metternich, II. Mahmud'un Mehmed Ali Paşa kendisini güçlendirirken buna müdahale etmediğini, İngiltere'nin ise bu süreçte doğru bir politika izleyemediğini, Fransa'nın da desteğiyle Mısır valisinin bağımsızlığını ilan edecek kuvvete eriştiğini söyledi. Metternich, Mısır Valisi aleyhine destek talep eden Osmanlı elçilerine valinin kendiliğinden ölmesinin beklenilmesini, Avrupa devletlerinin ona karşı birleştirilmesinin zor olduğunu ifade etti. Çünkü özellikle Fransa'nın Mısır valisinin desteği sürerken böyle bir şey çok zor görünüyordu. Buna karşılık Mustafa Reşid Paşa şansölyeye, Londra ve Paris'teki kamuoyunu Osmanlı lehine çevirmek için çalışacağını ifade etti. Venedik'teki taç töreni ardından Sadık Rıfat Paşa Viyana'ya döndü. Bu sırada Londra Elçisi İbrahim Sarım Paşa görevi sona erdiği için İstanbul'a doğru yola çıkmış Viyana'ya (24 Aralık) ulaşmıştı. İbrahim Sarım Paşa, Sadık Rıfat Paşa'yla birlikte Metternich'le görüştüler. Avusturya imparatoru da İbrahim Sarım Paşa'yı kabul etti. Daha sonra Viyana'yı gezdiler ve burada eğitim gören Osmanlı öğrencileriyle bir araya geldiler.¹⁴

Sadık Rıfat Paşa, İtalya'dan döndükten sonra yolculuğa çıkışından Viyana'ya dönüşüne kadar gelişmeleri İtalya Seyahatnamesi adıyla kaleme aldı. Seyahatnamesinde Viyana'dan itibaren uğradıkları Modena, Trento, Como, Parma, Livorno Monza, Verona, Bologna, Piacenza, Floransa şehirlerini ve buralarda gördükleri tabiat güzellikleri, yolları, köprüleri, bu şehirlerin sosyal ve kültürel vaziyetlerini ayrıntılı olarak tasvir etti. Milona ve Viyana'da gerçekleşen törenler hakkında ayrıntılı bilgiler verdi. Milano'yu İstanbul'la karşılaştırarak İstanbul'un üstünlüğünü dile getirdi.¹⁵

Bu sırada Mustafa Reşid Paşa İngiltere ile Mehmed Ali Paşa aleyhine bir ittifak anlaşması yapılması için Londra'da girişimlerde bulunuyordu. Viyana Elçiliği Müsteşarı Mavroyani'nin de Paris ve Londra'da bu konuda faaliyetlerde bulunması yönünde Babıâli'den Viyana'ya bir talimat geldi. Babıâli, bu görevin asıl amacını gizlemesi ve Mavroyani'nin ihtiyarlığı sebebiyle dinlenmek amacıyla Londra ve Paris'e gideceğini söylemesini Sadık Rıfat Paşa'dan istedi. Ancak Sadık Rıfat Paşa, Metternich'in güvenini kaybetmemek için ona bu seyahatin asıl amacını açıkladı. Bu görüşmede Mısır meselesi ve Avrupa devletlerinin politikaları hakkında konuştular. Metternich, Avrupa'da barışın korunması için Kütahya Anlaşması ile kurulan statükonun korunmasını istiyordu. Özellikle Mısır meselesi yüzünden Fransa ve İngiltere'nin

¹³ Dönmez, *Osmanlı Modernleşmesinde*, 220-221.

¹⁴ BOA, HAT, no. 46729. Ç, 1 Ekim 1838; BOA, HAT, no. 46702. A, 10 Ekim 1838; BOA, HH. no. 37501. A; BOA, HH. no. 46577. B, 08 Aralık 1838; BOA, HAT, no. 47038. A, 01 Ocak 1839; BOA, HAT, no. 47038, 18 Ocak 1839; Dönmez, "Karşılıklı Diplomasiye," 123-124; Bekir Günay, "Mehmed Sâdik Rıfat Paşa'nın Hayatı Eserleri ve Görüşleri," (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 1992), 44-46.

¹⁵ Sadık Rıfat Paşa, *Müntehabât-ı Âsâr II*, (İstanbul: Tatyos Dividciyan Matbaası, 1290), 12 vd.; Unat, *Osmanlı Sefirleri*, 215-216; Bakı Asiltürk, *Osmanlı Seyyahlarının Gözüyle Avrupa*, (İstanbul: Kaktüs Yayınları, 2000), 116, 137-139, 141; Şeref, *Tarih Söyleşileri*, 96. Mehmed Rauf Paşa, Sadık Rıfat Paşa'nın oğludur. Mehmed Rauf Paşa, babasının ölümünden sonra yazılarını Müntehabât-ı Âsâr adıyla bir eserde toplayarak yayınlamıştır. İtalya Seyahatnamesi bu eser içinde yer almaktadır. Sadık Rıfat Paşa'nın İtalya Seyahatnamesi için ayrıca bk. Bâki Asiltürk-Oğuz Karakartal, "Sadık Rıfat Paşa ve İtalya Seyahatnamesi," *Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız Armağanı*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1995).

karşı karşıya gelmesi ve Avusturya'nın da bu problem yüzünden Rusya ile arasının bozulmasından endişe ediyordu. Sadık Rıfat Paşa bu gelişmeleri Mustafa Reşid Paşa'ya da bildirdi. Ardından Mavroyani Paris'e gitti. Mavroyani, Paris'teki işlerini tamamladıktan sonra Londra'ya gidecekti. Ancak Mustafa Reşid Paşa, onun Paris'te kalmasını talep etti. Bunu üzerine Mavroyani'ye Paris'te çalışmaya devam etmesi talimatı verildi.¹⁶

3. Reform Meselesiyle İlgili Faaliyetleri ve Düşünceleri

II. Mahmud, tahta geçtikten sonra 1806-1812 Osmanlı Rus Savaşı'nı sürdürmek ve ayan ve asi paşalarla mücadele etmek durumunda kaldı. Bu problemlerle uzun süre mücadeleden sonra, yeniliklerin önündeki en büyük engel olan Yeniçeri Ocağı'nı 1826 yılında kaldırdı. Böylece köklü reformlar yapılmasının önü açılmış oldu. Batı kurumları ve bunlarla bağlantılı unsurlar Osmanlı'ya aktarılırken bir yandan 1821 yılında kapatılan daimî elçiliklerin yeniden açılma süreci başladı. Osmanlı elçilikleri, modernleşme sürecinde gerçekleştirilecek reformlar için önemli bir taşıyıcı kanal işlevine sahipti. Bu bağlamda Osmanlı elçilerinin görevleri arasında, Avrupa'dan askerî uzman ve mühendisler ve çeşitli alet edevatın getirilmesine aracılık etmek, buldukları yerlerdeki Osmanlı öğrencileriyle ilgilenmek, çeşitli kanun ve nizamname örneklerini merkeze iletmek gibi hususlar girdi. Sadık Rıfat Paşa da bu konularda önemli bir rol üstendi.

Mustafa Reşid Paşa'nın 1838 yılında hariciye nazırlığına başlamasının ardından hayata geçirildiği reformdan birisi Avrupa'daki karantina uygulamasının Osmanlı'da uygulamaya koyulmasıydı.¹⁷ Karantina örgütünün kurulmasına karar verildikten sonra bu iş için Avusturya'dan karantina uzmanlarının talep edilmesi uygun görüldü. Bu amaçla Babiâli, Sadık Rıfat Paşa'ya Avusturya'dan üç uzman istemesi talimatı verdi. Metternich, bu konuyu Avusturya Hariciye Nezareti Müsteşarı Baron Ottenfles'e havale etti. Ottenfles, daha önce kendisi İstanbul'da elçiyken Osmanlı'da karantina uygulaması için karar verildiğini; ancak o tarihte İngiliz ve Fransız elçilerinin buna engel olduklarını, yeniden böyle bir şey yaşanmasından endişe ettiğini söyledi. Sadık Rıfat Paşa, böyle bir olayın yeniden yaşanmayacağına ve Avrupa'daki tüm usullere uyularak karantinanın düzenleneceğine dair garanti verdi. Bunun üzerine Ottenfles, Zemun karantinasına talimat göndererek üç karantina uzmanı istedi. Bir süre sonra Dr. Franz Minas, yardımcısı Vaymir ve Tercüman Vasiloviç Viyana'ya geldi. Sadık Rıfat Paşa, bunlarla maaş gibi konuları belirleyen kontratlar yaptı. Ardından bu üç kişi İstanbul'a gönderildi.¹⁸ Bir süre sonra Sadık Rıfat Paşa'dan, biri sarayda diğeri Tophane'de görevlendirilmek üzere Avusturya'dan iki doktor talep etmesi istendi. Osmanlı elçisi, konuyu Metternich'le konuştuktan sonra yine Ottenfles aracılığıyla Dr. Bernard, Dr. Nauner ve Eczacı Hoffman'ın İstanbul'a gönderilmeleri sağlandı.¹⁹

Sadık Rıfat Paşa, Avusturya'dan maden konusunda uzmanların ve buna dair makine ve aletlerin Osmanlı Devleti'ne gönderilmesi konusunda aracılık etti. Osmanlı topraklarındaki madenleri araştırmak için daha önce gönderilen mühendisler çeşitli aletlerin alımıyla ilgili

¹⁶ BOA, HAT, no. 47075, 28 Ocak 1838; BOA, HAT, no. 47075. A, 08 Ocak 1838; BOA, HAT, no. 34657, 16 Ocak 1838; BOA, HAT, no. 34988. A, 26 Ocak 1838; Dönmez, "Karşılıklı Diplomasiye," 125.

¹⁷ Dönmez, *Osmanlı Modernleşmesinde*, 220.

¹⁸ BOA, HAT, no. 25573. C, 02 Mayıs 1838; BOA, HAT, no. 25570. A, 16 Mayıs 1838; BOA, HAT, no. 37475. F, 24 Mayıs 1838; BOA, HAT, no. 25573, 24 Mayıs 1838; BOA, HAT, no. 37475, 07 Haziran 1838; BOA, HAT, no. 46700. E, 16 Temmuz 1838; Ali Akyıldız, *Osmanlı Merkez Teşkilâtında Reform 1836-1856*, (İstanbul: Eren Yayınları, 1993), 270-271; Ercüment Kuran, "Türkiye'nin Batılılaşmasında Osmanlı Daimî Elçiliklerinin Rolü," *VI. Tarih Kongresi*, (Ankara: TTK Yayınları, 1967), 494. Avusturyalı uzmanların gelmesi ardından Dr. Minas, Abdülhak Mola Efendi'nin yerine karantina meclisinin başdirektörlüğüne getirilmiştir. Akyıldız, *Osmanlı Merkez*, 271.

¹⁹ BOA, HAT, no. 46700. F, 11 Temmuz 1838; BOA, HAT, no. 37483. A, 16 Temmuz 1838; BOA, HAT, no. 46710, 22 Ağustos 1838; BOA, HAT, no. 37483, 26 Ağustos 1838; BOA, HAT, no. 46702. H, 16 Ekim 1838; Kuran, "Türkiye'nin Batılılaşmasında," 493.

olarak Viyana geldiklerinde Metternich bunlardan incelemeleriyle ilgili bilgiler aldı. Osmanlı elçisini de bu konuda bilgilendirdi. Bu hususta yaptıkları bir görüşmede Metternich, Sadık Rıfat Paşa'ya ülkelerindeki madenleri araştırmalarını tavsiye ederek, bunların devletin serveti olup toprak altında bırakılmamaları gerektiğini söyledi.²⁰

II. Mahmud döneminde ilk defa sistemli olarak Avrupa'ya Osmanlı öğrencileri gönderildi. Öncelikle Paris'te ve Londra'da, ardından Viyana'da zamanla sayıları artan bir şekilde Osmanlı öğrencisi eğitime başladı. Bu sırada Avrupa elçileri kendi ülkelerine daha fazla Osmanlı öğrencisi gönderilmesi konusunda istekte bulunuyorlardı. O tarihte İstanbul'da bulunan Avusturya arşidükü kendi ülkelerinin de daha fazla Osmanlı öğrencisine ev sahipliği yapmak istediğini bildirdi.²¹ Bunun üzerine padişah Viyana'ya en az 50 öğrenci gönderme sözü verdi. Böyle bir ortamda Viyana'da elçi olarak bulunan Sadık Rıfat Paşa, burada eğitim gören Osmanlı öğrencileriyle yakından ilgilendi. Zaten ona verilen görevlerden biri de Viyana'daki öğrencilerin durumlarını tetkik etmek ve bir an önce eğitimlerini tamamlayıp İstanbul'a dönmelerini sağlamaktı. Bu çerçevede Sadık Rıfat Paşa, öğrencilerin eğitim gördükleri onlar için özel olarak açılmış okula giderek bizzat incelemelerde bulundu. Osmanlı öğrencilerinin eğitimlerinden sorumlu Avusturyalı danışmanlarıyla konuşarak durumlarını öğrendi. Danışmanları, hatta Metternich, öğrencilerin çalışmalarından övgüyle bahsettiler. Öğrenciler, matematik, dil, harita derslerinde ilerlemişlerdi ve talimlerini de başarıyla yerine getirmekteydiler. Ayrıca terzilik eğitimi için gönderilenler de mesleklerinde ilerleme kaydetmişlerdi. Sadık Rıfat Paşa, elçiliği süresince öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri için gayret gösterdi ve öğrencileri teşvik için ziyafetler düzenledi. Onları zaman zaman sınava²² tabi tutarak ilerlemelerini denetledi.²³

1839 yılında II. Mahmud, saray mutfağı ustalarından Hüseyin Ağa'yı Avusturya yemeklerini öğrenmesi için Viyana'ya göndermek istedi. Sadık Rıfat Paşa bu hususta gerekli girişimleri yaptı. Kısa süre sonra Hüseyin Ağa Viyana'ya gitti. Avusturya imparatoru onun sayesinde kendilerinin de Osmanlı yemeklerinin yapımını öğrenecekleri için çok memnun oldu. Hatta I. Ferdinand, Hüseyin Ağa'dan bazı Osmanlı yemekleri yapmasını istedi. İmparator, Hüseyin Ağa'nın hazırladığı yemekleri çok beğendi ve onu yanına çağırarak yemeklerin isimlerini yazdırttı. Ayrıca onun sarayında bu şekilde bulunmasından çok memnun olduğunu bir kez daha tekrar etti.²⁴

Sadık Rıfat Paşa, elçiliği sırasında başta Viyana olmak üzere Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde gördüklerinden ve bunlarla ilgili okuduklarından sonra derece etkilendi. Avusturya, III. Selim'in Ebu Bekir Ratıp Efendi'yi elçilikle gönderdiği ve onun hazırladığı sefaretnameyle Nizam-ı Cedid reformlarını başlattığı bir yer özelliği taşıyordu. Burada elçilik yapma fırsatı yakalayan Sadık Rıfat Paşa, Osmanlı Devleti'nin mevcut durumu ile Avrupa'yı karşılaştırma

²⁰ BOA, HAT, no. 47075. C, 08 Ocak 1939; BOA, HAT, no. 47075, 1939.

²¹ GB-0033-GRE-E, no. 489/1A37, 20 Ekim 1837; TNA, FO, 78/306, nr. 279, Ponsonby'den Palmerston'a, 07 Kasım 1837; Dönmez, *Osmanlı Modernleşmesinde*, 196.

²² Öğrenciler eğitimlerini ilerletince Sadık Rıfat Paşa Baron Ottenfles ve bazı Avusturyalı yetkilileri davet ederek öğrencileri tek tek sınava tabi tutmuştur. Sınavda, Viyana'ya önce gelenlerin eğitimlerinde ve dil becerilerinde oldukça ilerlediklerini tespit etmişlerdir. BOA, HAT, no. 33733. F, 19 Kasım 1838.

²³ BOA, HAT, no. 47260. Ç, 18 Nisan 1838; BOA, HAT, no. 33733. F, 18 Kasım 1838. Sadık Rıfat Paşa, terzilik eğitimi için gönderilen üç öğrencinin başarılı olamayacağını tespit etmiştir. Bunların geri çağırılmasını ve yerlerine daha yetenekli kişilerin gönderilmesini istemiştir. Bu isteği kabul edilmiş ve yeni öğrenciler gönderilmiştir. Ancak bu üç kişiden birinin sonradan başarı göstermesi üzerine Viyana'da kalmasına karar verilmiştir. BOA, HAT, no. 47253 1838; BOA, HAT, no. 46700. D, 11 Temmuz 1838. Metternich Osmanlı öğrencilerinin eğitimlerini en iyi şartlarda almalarıyla yakından ilgilenmiştir. Temmuz 1837'de iki yeni Osmanlı subayı Viyana'ya gönderildiğinde onların daha iyi eğitilmeleri için Türkçe bilen bir danışman atayacağını Osmanlı elçisine söylemiştir. BOA, HAT, no. 46760. G, Temmuz 1838. Viyana'ya öğrenci gönderimi 1839 yılında da devam etmiştir. Sadık Rıfat Paşa, Şubat 1839'da İstanbul'dan gönderilen 10 öğrencinin üçünü Berlin'e göndermiş, kalanlarının Viyana'da eğitime başlamalarını sağlamıştır. BOA, HAT, no. 37041. A, 26 İubat 1939.

²⁴ BOA, HAT, no. 37475. E, 14 Mayıs 1839.

imkânı buldu. Bu sayede, elçiliği sırasında yazmaya başladığı Avrupa Ahvaline Dair Risale adlı yazısını hazırladı. Tanzimat Fermanı'nda da yer alan can, mal ve ırz emniyetinin sağlanması, tebaaya keyfi cezalar verilmemesi, askere alım usullerinin düzenlenmesi, rüşvetin engellenmesi, medeniyet kavramının muhtevası, eğitim, basın hürriyeti, devlet idaresiyle ve ekonomiyle ilgili birçok konudaki düşüncelerini burada aktardı.²⁵

Sadık Rıfat Paşa, Avrupa'daki gelişmelerden ve tanık olduklarından son derece etkilenmişti. Sadece Avusturya ve Viyana değil, İtalya yolculuğunda gördüğü yerler ve tanıştığı insanlar onun ufkunun genişlemesini sağladı. Ona göre, Batı'daki gelişmeler bazı şartların gerçekleşmesine bağlıydı. Risalesinde, hürriyet fikrinden çok adaleti vurgulamaktaydı. Fakat klasik İslâm düşünce yapısından ayrılarak tebaanın adalet ve iyi yönetilmeye hakkı olduğu ayrımını yapabildi. Bununla birlikte belirsiz de olsa “*hürriyetçi ve meşrutiyetçi fikirler*” onun yazılarında yer aldı.²⁶ O, Batı siyasal düşüncesini “*sistematiik olarak değerlendiren ilk Osmanlı düşünürü*” olma özelliği taşıyordu.²⁷ Bu süreçte Mustafa Reşid Paşa ile bire bir konuşmaları ve yazışmaları ve Metternich'le yaptıkları mülakatlar Sadık Rıfat Paşa'nın zihninde reform düşüncesinin gelişmesinde etkili oldu. Özellikle reformlar konusunda Metternich'le yaptığı fikir alışverişleri onu etkiledi. Öyle ki bu yüzden onun reformculuğu, Mustafa Reşid Paşa gibi radikal bir reformculuktan çok, ılımlı ıslahatçı olma niteliği taşıdı.²⁸

4. Elçiliklerin Kapatılması Kararı ve Sadık Rıfat Paşa'nın Görevden Alınması

Mustafa Reşid Paşa, İngiltere ile Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa aleyhine bir ittifak anlaşması yapabilmek için Londra'da çalışmalar yürüttü. Fakat İngiliz hükümeti, Kütahya Anlaşması (1833) ile kurulan mevcut statükonun bozulmasını kabul etmedi. Bunun üzerine II. Mahmud, Mısır valisine karşı tek başına hareket etmeye karar verdi. Fakat Nizip Savaşı'nda Osmanlı ordusu Mısır valisine karşı yenilgiye uğradı. Bundan kısa süre sonra da padişah vefat etti. Aynı gün oğlu Abdülmecid tahta (1 Temmuz 1839) geçti. Bu sırada sadrazamlığı zorla ele geçiren Mehmed Hüsrev Paşa, Rus politikasına yakın hareket ediyordu. Bu sebeple reformlara ve özellikle daimî elçiliklere karşı bir politika izliyordu.

Mehmed Hüsrev Paşa, göreve gelir gelmez padişahı Avrupa'daki elçiliklerin gereksizliğine ve tedrici olarak kapatılmaları gerektiğine ikna etti. Bu çerçevede öncelikle Avrupa'daki Osmanlı elçilerine cülus için İstanbul'a dönmeleri emri verildi. Paris Elçisi Ahmed Fethi Paşa'nın yerine maslahatgüzar olarak Talat Efendi gönderildi. Berlin Elçisi Mehmed Kamil Paşa, Rahmi Efendi'yi maslahatgüzar olarak bırakarak dönüş yolculuğuna başladı. Aynı şekilde Viyana Elçisi Sadık Rıfat Paşa'ya da İstanbul'a dönmesi talimatı gönderildi. Ancak çok geçmeden talimat değiştirildi. Çünkü o günlerde Mısır meselesinde karar almak üzere Avrupa devletlerinin Viyana'da bir konferans düzenlemeleri ihtimali söz konusuydu. Bu yüzden Sadık Rıfat Paşa'ya görevine devam etmesi, gelişmeleri İstanbul'a bildirmesi ve Metternich'le

²⁵ Sadık Rıfat Paşa, *Müntehabât-ı Âsâr*, 1-11; Ercüment Kuran, “Osmanlı İmparatorluğunda İnsan Hakları ve Sadık Rıfat Paşa (1807-1857),” *VIII. Türk Tarih Kongresi II*, (Ankara: TTK Yayınları, 1981), 1450-1453; Semiz, “Sadık Rıfat Paşa,” 140-143; Dilek Türkdemir, “Osmanlı Devleti'nin Yeniden Yapılanma Sürecinde Önemli Bir Devlet Adamı Mehmed Sadık Rıfat Paşa,” (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi 2007), 21-22, 27; Seyit Battal Uğurlu-Mehmet Demirtaş, “Mehmet Sadık Rıfat Paşa ve Tanzimat,” *History Studies International of Journal of History II*, no. 1, (2010): 50, 61; Türkgeldi, *Maruf Simalar*, 182. Şerif Şerif Mardin, “19. Yüzyılda Düşünce Akımları ve Osmanlı Devleti,” *Türk Modernleşmesi: Makaleler 4*, der. Mümtaz'er Türköne-Tuncay Önder, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2002), 84; İlber Ortaylı, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, (İstanbul: Hil Yayınları, 1995), 83.

²⁶ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, çev. Metin Kıratlı, (Ankara: TTK Yayınları, 2004), 132-133, 151; Mehmet Seyitdanlıoğlu, “Sadık Rıfat Paşa ve Avrupa'nın Ahvâline Dair Risalesi,” *Liberal Düşünce I*, 3, (1996), 115 vd..

²⁷ Şerif Mardin, “19. Yüzyılda Düşünce Akımları ve Osmanlı Devleti,” *Türk Modernleşmesi: Makaleler 4*, der. Mümtaz'er Türköne-Tuncay Önder, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2002), 84.

²⁸ Ortaylı, *İmparatorluğun*, 214; Akyıldız, *Osmanlı Merkez*, 301-303.

görüşmeler yaparak Osmanlı lehine karar çıkması için çalışması talimatı verildi. Sadık Rıfat Paşa, Abdülmecid'in tahta geçmesiyle ilgili name-i hümayunu Avusturya imparatoruna sundu. Metternich, Sadık Rıfat Paşa'yla yaptığı özel görüşmede İngiltere, Fransa ve Rusya'ya Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü korumayı teklif ettiğini ve cevabını beklediğini söyledi. Gerçekten de çok geçmeden Avrupa devletleri, İstanbul'daki elçileri aracılığıyla, Mısır valisiyle doğrudan anlaşmaya gitmemesini ve bu meseleyi kendilerine bırakmasını Babıâli'den istediler. Onun bu sırada Viyana'da sürdürdüğü çalışmalar padişah tarafından takdir görüyordu. Bunun bir göstergesi olarak ona hariciye müsteşarlığı (Ekim 1839) verildi. Bir süre sonra Avrupa devletleri beklenildiği gibi Viyana'da değil Londra'da toplanma kararı aldılar. Bunun üzerine Sadık Rıfat Paşa'ya Mavroyani'yi maslahatgüzar olarak yerine bırakarak İstanbul'a dönmesi emri verildi. Ona verilen talimatta bir süreliğine çağrıldığı ve görev yerine tekrar döneceği bildirildi. Sadık Rıfat Paşa Viyana'dan ayrılmadan önce Metternich'le son bir görüşme yaptı ve veda ziyaretlerini gerçekleştirdi. Sadık Rıfat Paşa, İstanbul'a döndükten sonra üzerinde Hariciye Nezareti müsteşarlığı görevi de üzerinde bulunduğu için elçiliğe devam etmesinin uygun olmadığına (Aralık 1839) karar verildi. Viyana'ya asaleten maslahatgüzar olarak Mavroyani'nin atandı ve durum Avusturya'ya bildirildi.²⁹ Avrupa devletleri Londra Konferansı'nda Mısır meselesiyle ilgili bir protokol (15 Temmuz) imzaladılar. Buna göre Mehmed Ali Paşa'ya anlaşmayı kabul etmesi için 10'ar günlük süreler verildi. Bu şartları bildirmek için Sadık Rıfat Paşa, İskenderiye'ye (Ağustos 1840) gönderildi. Ardından sadaret müsteşarlığına ve daha sonra hariciye nazırlığına atandı.³⁰

Sonuç

Avrupa'da Osmanlı elçiliklerinin açılması, Avrupa devletleriyle ilişkilerinin güçlendirilmesi ve dış politikada etkin bir yol izlenmesi, reform çalışmalarında ilerleme sağlanması açısından son derece önemli bir adım olmuştur. Elçilikler reformların ilerlemesini temin ettiği gibi Tanzimat döneminin önde gelen devlet adamlarının ortaya çıkmasını da sağlamıştır. Başta Mustafa Reşid Paşa, Mehmed Fuad Paşa, Ahmed Fethi Paşa, Mehmed Emin Âli Paşa gibi devlet adamları yurtdışı görevlerinde kendilerini geliştirme imkânı bulmuşlardır. Buradaki deneyimleri ve gördükleri sayesinde ufuklarını genişletmişlerdir. Bu kişiler Avrupa'dan o kadar etkilenmiştir ki, İstanbul'a döndüklerinde Osmanlı Devleti'nin reformlar gerçekleşmeden ayakta kalamayacağına inanmışlardır. Bu süreçte söz konusu kişiler, Tanzimat döneminin en etkili isimleri olmuşlardır. Bu devlet adamlarından biri de Sadık Rıfat Paşa'dır.

Sadık Rıfat Paşa, tıpkı Mustafa Reşid Paşa gibi amedci iken elçiliğe tayin edilmiştir. İstanbul'daki kapalı ortamdan uzaklaşarak bir anda kendisini Avrupa'nın diplomasi merkezlerinden birinde bulmuştur. Milano ve Venedik'te I. Ferdinand'ın taç giyme törenlerine katılması onun kariyer tecrübesi açısından büyük bir şans olmuştur. Burada Avrupa'da bile nadiren gerçekleşen bir törenler silsilesine katılmış; imparatorlar, krallar, soylular, elçilerle birlikte ziyafete katılma sohbet etme imkânı bulmuştur. Bu durum, Sadık Rıfat Paşa'nın

²⁹ BOA, HAT, no. 48217, 08 Ağustos 1839; BOA, HAT, no. 48190, 15 Ağustos 1839; BOA, HAT, Cevdet Hariciye (C. HR), 2410, 04 Ekim 1839; BOA, HAT, İ. HR, no. 37, 12 Kasım 1839; BOA, İ.HR, no. 55, 08 Ocak 1840; Dönmez, "Karşılıklı Diplomasiye," 134-135; Dönmez, "Karşılıklı Diplomasiye Geçiş," 177; Türkdemir, "Osmanlı Devleti'nin Yeniden Yapılanma Sürecinde," 28; Semiz, "Sadık Rıfat Paşa," 136-137. Sadık Rıfat Paşa'nın Hariciye Nezareti müsteşarlığına getirilmesinde, kısa süre önce İstanbul'a dönen ve hariciye nazırlığına devam etmesi kararlaştırılan Mustafa Reşid Paşa etkili olmuştur. Akyıldız, "Sâdik Rıfat Paşa," 400.

³⁰ TNA, FO, 195/162, no. 98, Palmerston'dan Ponsonby'ye, 15 Ağustos 1840; TNA, FO, 78/395, no. 164, Ponsonby'den Palmerston'a, 08 Ağustos 1840; TNA, FO, 78/395, no. 166, Ponsonby'den Palmerston'a, 09 Ağustos 1840; BOA, HAT, no. 48218, 10 Temmuz 1839; Reşad Kaynar, *Mustafa Reşid Paşa ve Tanzimat*, (Ankara: TTK Yayınları, 1954), 335; Gövsa, "Sadık Rıfat Paşa," 138; Semiz, "Sadık Rıfat Paşa," 137; Şeref, *Tarih Söyleşileri*, 96; Akyıldız, "Sâdik Rıfat Paşa," 400; Türkgeldi, *Maruf Simalar*, 171; Muhammed Hanefi Kutluoğlu, *Egyptian Question 1831-1841*, (İstanbul: Eren Yayıncılık, 1998), 163; Matthew Smith Anderson, *Doğu Sorunu*, çev. İdil Eser, (İstanbul: YKY, 2001), 120; Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi V*, (Ankara: TTK Yayınları, 1947), 199; Cemal Tukin, *Boğazlar Meselesi*, (İstanbul: Pan Yayınları, 1999), 275.

mesleki gelişiminde etkili olduğu gibi onun Osmanlı Devleti'nin sorunları üzerinde daha farklı bir bakış açısıyla düşünmesine yardımcı olmuştur. Aynı zamanda Avrupa'nın bu en önemli törenlerinden birinde, bir Osmanlı elçisinin bulunması Osmanlı Devleti açısından da son derece olumlu olmuştur. Böylece Osmanlı Devleti uzun bir süre uzak kaldığı Avrupa diplomasi çevrelerinde temsilcileriyle boy göstererek Batı diplomasi usullerine uyum sağlama ve varlığını devam ettirme kararlılığında olduğunu herkese göstermiştir. Bu süreçte Sadık Rıfat Paşa, Osmanlı'yı başarılı bir şekilde temsil etmeyi başarmıştır.

Sadık Rıfat Paşa'nın elçiliğini sürdürürken Viyana'da en sık görüştüğü kişi ise Avrupa diplomasisinin tartışmasız en etkili ismi Prens Metternich olmuştur. Onunla, diğer devlet adamlarıyla ve elçilerle yaptığı görüşmeler sayesinde diplomasideki deneyim ve becerilerini kısa sürede arttırmış ve bu kişilerle yakın ilişki kurmuştur. Metternich ve diğer Avrupa diplomatları Sadık Rıfat Paşa için, hem Batı siyasetini ve diplomasisini tanıma hem de Avrupa'daki gelişmeleri öğrenme, Osmanlı'nın problemleri üzerinde daha farklı düşünme imkânı sağlayan birer öğretici olmuşlardır.

Sadık Rıfat Paşa'nın hazırladığı risalelerde ve Tanzimat'a ve reformlara yönelik düşüncelerinin gelişmesinde Avrupa'daki tecrübelerinin büyük oranda rol oynadığı muhakkaktır. Ayrıca bu tarihte Mustafa Reşid Paşa ile olan yakın ilişkisi ve onunla görüşmeleri ve yazışmaları da bu yöndeki gelişiminde son derece etkili olmuştur.

Sadık Rıfat Paşa, elçilik görevini başarıyla yerine getirmiştir. Elçiliği sırasında Metternich gibi kişilerle kurduğu yakın ilişkiler, görevini sürdürürken kendisine hariciye müsteşarlığı rütbesi verilmesi ve 1839 yılında Avrupa'daki tüm elçiler geri çağırılmışken görevine bir süre daha devam etmesinin istenmesi bunun bir göstergesidir. 1841 yılında Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'ya anlaşma şartlarının bildirme görevi verilmesi ve 1842 yılında ikinci kez Viyana elçiliğine tayin edilmesi bunu ispatlar bir gelişmedir. Sadık Rıfat Paşa, İstanbul'a döndükten sonra hayatının sonuna kadar önemli devlet kademelerinde bulunmuş ve dört kez hariciye nazırlığı, maliye nazırlığı, Meclis-i Valâ başkanlığı gibi en üst düzeyde görevler yapmıştır. Mustafa Reşid Paşa, 1841 yılında reform karşıtlarının baskısıyla görevden alındığında Abdülmecid, Sadık Rıfat Paşa'yı bu göreve getirerek ona olan güvenini göstermiştir.

Sadık Rıfat Paşa, görev aldığı makamlarda yaptıklarıyla, reformcu kişiliğiyle ve yazılarında ortaya koyduğu düşünceleriyle Tanzimat döneminin önde gelen isimlerinden biri olmuştur. Onun bir devlet adamı ve diplomat olarak gelişiminde Viyana elçiliğinin tartışılmaz bir etkisi söz konusudur.

Kaynakça

1. Arşiv Kaynakları

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA.)

Cevdet Hariciye (C. HR.)

Hatt-ı Hümayun (HAT.)

İrade Hariciye (İ. HR.)

Sadaret Amedi Kalemî Defteri (A. AMD.)

The National Archives (TNA.)

Foreign Office (FO.)

Durham University Library, Papers of John Viscount Ponsonby (GB-0033)

GRE-E

2. Süreli Yayınlar

Takvim-i Vekayi

3. Kitap, Makale ve Tezler

- Abdurrahman Şeref. *Tarih Söyleşileri (Müsahebe-i Tarihiye)*. sad. Mübeccel Nami Duru. İstanbul: Sucuoğlu Matbaası, 1980.
- Ahmet Lütüfî Efendi. *Vak'anüvîs Ahmet Lütüfî Efendi Tarihi IV*. yeni yazıya aktaran. Yücel Demirel. İstanbul: YKY, 1999.
- Ahmet Lütüfî Efendi. *Vak'anüvîs Ahmet Lütüfî Efendi Tarihi V*. yeni yazıya aktaran. Yücel Demirel. İstanbul: YKY, 1999.
- Akyıldız, Ali. "Sâdık Rıfat Paşa". *TDVİA* 35. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 2008, 400-401.
- Akyıldız, Ali. *Osmanlı Merkez Teşkilâtında Reform 1836-1856*. İstanbul: Eren Yayınları, 1993.
- Ali Rıza-Mehmed Galib. *Geçen Asırda Devlet Adamlarımız I: 13. Asrı Hicride Osmanlı Ricâli*. haz. Fahri Çetin Derin. İstanbul: Tercüman Yayınları, 1977.
- Anderson, Matthew Smith. *Doğu Sorunu*. çev. İdil Eser, İstanbul: YKY, 2001.
- Asiltürk, Baki. *Osmanlı Seyyahlarının Gözüyle Avrupa*. İstanbul: Kaktüs Yayınları, 2000.
- Dönmez, Ahmet. *Osmanlı Modernleşmesinde İngiliz Etkisi: Diplomasi ve Reform (1833-1841)*. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2014.
- Dönmez, Ahmet. "Karşılıklı Diplomasiye Geçiş Sürecinde Osmanlı Daimî Elçiliklerinin Avrupa'da Yeniden Tesisi (1832-1841)". *Fahir Armaoğlu Armağanı*. ed. Ersin Embel. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2008, 153-182.
- Dönmez, Ahmet. "Karşılıklı Diplomasiye Geçiş Sürecinde Osmanlı Daimî Elçiliklerinin Avrupa'da Yeniden Tesisi (1832-1841)". Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi 2006.
- Findley, Carter V. *Osmanlı Devletinde Bürokratik Reform*. çev. Latif Boyacı-İzzet Akyol. İstanbul: İz Yayınları, 1994.
- Findley, Carter V. *Kalemîyeden Mülkiyete: Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi*. çev. Gül Çağalı Güven. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları 2011.
- Gövsa, İbrahim Alaaddin. "Sadık Rıfat Paşa," *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*. İstanbul: Yedigün Neşriyat, 1946, 138.
- Günay, Bekir. "Mehmed Sâdık Rıfat Paşa'nın Hayatı Eserleri ve Görüşleri". Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 1992.
- Karal Enver Ziya. *Osmanlı Tarihi V*. Ankara: TTK Yayınları, 1947.
- Kaynar, Reşad. *Mustafa Reşid Paşa ve Tanzimat*. Ankara: TTK Yayınları, 1954.
- Kılıç, Musa. "Osmanlı Devleti Hizmetinde Bir Rum Diplomatın Portresi: Viyana Maslahatgüzarı Yanko Mavroyani (Jean Mavroyeni)". *Tanzimattan Günümüze Olaylar ve kişiler Ekseninde Türk Hariciyesi*. ed. İrşad Sami Yuca-Hidayet Kara. İstanbul: Kitabevi Yayınevi, 2019, 169-188.
- Kuneralp, Sinan. "Mehmed Sadık Rıfat Paşa". *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi II*. yay. yönt. Ekrem Çakıroğlu. İstanbul YKY, 1999, 182.
- Kuran, Ercüment. "Osmanlı İmparatorluğunda İnsan Hakları ve Sadık Rıfat Paşa (1807-1857)". *VIII. Türk Tarih Kongresi II*. Ankara: TTK Yayınları, 1981, 1449-1453.

- Kuran, Ercüment. "Türkiye'nin Batılılaşmasında Osmanlı Daimî Elçiliklerinin Rolü," *VI. Tarih Kongresi*, Ankara: TTK Yayınları, 1967: 489-496.
- Kutluoğlu, Muhammed Hanefi. *Egyptian Question 1831-1841*. İstanbul: Eren Yayıncılık, 1998.
- Lewis, Bernard. *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. çev. Metin Kıratlı. Ankara: TTK Yayınları, 2004.
- Mardin, Şerif. "19. Yüzyılda Düşünce Akımları ve Osmanlı Devleti". *Türk Modernleşmesi: Makaleler 4*. der. Mümtaz'er Türköne-Tuncay Önder. İstanbul: İletişim Yayınları, 2002, 81-101.
- Pakalın, Mehmed Zeki. *Tanzimat Maliye Nazırları I*. İstanbul: Kanaat Kitabevi Yayınları, 1939.
- Sadık Rıfat Paşa. *Müntehabât-ı Âsâr II*. İstanbul: Tatyos Dividciyan Matbaası 1290.
- Semiz, Yaşar. "Sadık Rıfat Paşa (1807-1857) Hayatı ve Görüşleri". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi I*, (1994): 135-144.
- Seyitdanlıoğlu, Mehmet. "Sadık Rıfat Paşa ve Avrupa'nın Ahvâline Dair Risâlesi," *Liberal Düşünce I*, 3, (1996), 115 -124.
- Şehsuvaroğlu, Halûk Y. "Fethi Ahmed Paşa". *İstanbul Ansiklopedisi X*, yay. haz. Reşad Ekrem Koçu. İstanbul: 1971, 5709-5710.
- Ortaylı, İlber. *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, İstanbul: Hil Yayınları, 1995.
- Tukin, Cemal. *Boğazlar Meselesi*. İstanbul: Pan Yayınları, 1999.
- Türkdemir, Dilek. "Osmanlı Devleti'nin Yeniden Yapılanma Sürecinde Önemli Bir Devlet Adamı Mehmed Sadık Rıfat Paşa". Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi 2007.
- Türkgeldi, Ali Fuad. *Maruf Simalar*. haz. Selçuk Akşin Somel-Mehmet Kalpaklı. Ankara: TTK Yayınları, 2013.
- Uğurlu, Seyit Battal-Mehmet Demirtaş. "Mehmet Sadık Rıfat Paşa ve Tanzimat". *History Studies International of Journal of History II*, no. 1, (2010): 44-64.
- Unat, Faik Reşit. *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameleri*. yay. haz. Bekir Sıtkı Baysal. Ankara: TTK Yayınları, 1968.

Ekler

Ek 1. Sadık Rifat Paşa (Faik Reşit Unat, Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameleri, TTK Yayınları, Ankara 2008).

Ek 2. Sadık Rıfat Paşa'nın İtalya Seyahatnamesi'nden (Müntehabât-ı Âsâr'dan).

Ek. 3. 1838 yılında Milona'da Gerçekleşen ve Sadık Rıfat Paşa'nın Katıldığı I. Ferdinand'ın Taç Giyme Töreni (<https://www.meisterdrucke.uk/fine-art-prints/Italian-School/476849/The-Coronation-of-Ferdinand-I-in-Milan-Cathedral%252C-6th-September-1838-.htm>).

Summary

As a prominent statesman and diplomat of the Tanzimat period, Mehmed Sadık Rifat Pasha deserves special recognition. At the end of 1837, when the process of reopening the permanent embassies began under Mahmud II, Sadık Rifat Pasha was appointed to replace the Vienna Ambassador Ahmed Fethi Pasha. Similarly to Mustafa Reshid Pasha, Sadık Rifat Pasha was appointed to the embassy while still an imperial court official.

In the immediate aftermath of his appointment, Sadık Rifat Pasha travelled to Milano and Venice to witness the crowning of Austrian Emperor Ferdinand I as King of Lombardy-Venetia. He was able to meet kings, nobles, and diplomats during his stay here. A ball was held before the ceremony, and the ambassadors were presented to the emperor. At this time, Ferdinand I met with Sadık Rifat Pasha. As he spoke with the European ambassadors, Sadık Rifat Pasha engaged in a friendly exchange. While on his journey, he visited several European cities, and upon returning to Vienna, he wrote a travelogue about his experiences. His travelogue provides detailed descriptions of what happened in Milano and Vienna. He demonstrated the superiority of Istanbul by comparing Milano with Istanbul. In the meantime, Mustafa Reshid Pasha met with Prince Metternich during his visit to Venice. Sadık Rifat Pasha were also present at the meeting. In this letter, Metternich explained that the spontaneous death of the governor of Egypt was expected and that it was difficult for the European states to unite against him.

During his embassy, Sadık Rifat Pasha frequently met with diplomats such as Metternich. It was through his sincerity that he was able to forge friendships with them. Furthermore, he was able to discuss the military, political and reform issues of the Ottoman Empire face-to-face and through correspondence with the London Ambassador Mustafa Reshid Pasha. During the preparation process for the Tanzimat Edict, Sadık Rifat Pasha's contacts and experiences in Europe increased his career experience and increased his awareness of the reform problem in the Ottoman Empire. Due to these experiences, he was able to write his Treatise on European Conditions, which includes his thoughts regarding the Ottoman reform problem. While serving in Austria, Sadık Rifat Pasha attempted to obtain Austria's support for the most pressing issues facing the Ottoman Empire, including the Egyptian and Algerian conflicts. He had long interviews, especially with Metternich, on these issues. To gain the favor of Metternich and the Austrian dignitaries, Sadık Rifat Pasha succeeded. During his lifetime, Sadık Rifat Pasha followed Austria's European and Ottoman policies and reported them to the central government. In addition to dealing with political and military matters, Sadık Rifat Pasha was responsible for the quarantine council and procuring and sending to Istanbul experts and doctors necessary for the palace. In addition, Sadık Rifat Pasha paid close attention to Ottoman students studying in Vienna. Occasionally, he would give them meals and follow their development, solving their problems and encouraging them to study.

The ambassadorial duties of Sadık Rifat Pasha were successfully completed. Indications of this can be found in the statements made by Austrian officials, the fact that he was appointed undersecretary of foreign affairs while he continued his duties and the fact that he was asked to continue his duties for some time while all ambassadors were recalled. His appointment to the Vienna embassy for the second time in 1842 proves this.

After returning to Istanbul, Sadık Rifat Pasha held prominent government positions until the end of his life. He served at the highest levels, such as the minister of finance, the minister of foreign affairs, and the chairman of the Meclis-i Vala-yı Ahkam-i Adliye four times. When Mustafa Reshid Pasha was dismissed in 1841 under the pressure of opponents of reform, Abdulmecid displayed his trust in Sadık Rifat Pasha by appointing him to this position. Through his actions in the positions he held, he became one of the leading figures of the Tanzimat period. Besides, his reformist personality was revealed in his writings. The Vienna embassy had an indisputable influence on his statesmanship and diplomat development.